

1.
1.
2.
3.
4.
5.

1792, 8. 7

DE
IVSTITIO NVNDINARVM
LIPSIENSIVM

ILLVSTRIS IVRECONSVLTORVM ORDINIS
AVCTORITATE
P R A E S I D E
D. CAROLO CHRISTOPHORO
K I N D I O

SVPREMAE CVRIAE PROVINCIALIS ET CONSISTORII
ADVOCATO

A. D. V. APRIL. MDCCCXCII.

H. L. Q. C.

SOLENNITER DISPVTABIT
AVCTOR

HIERONYMVVS THEOPHILVVS KINDIVS
LIPSIENSIS.

LIPSAE
EX OFFICINA KLAYBARTHIA.

V I R O
I L L V S T R I S S I M O
A T Q V E
E X C E L L E N T I S S I M O
F R I D E R I C O G O T T L O B I O
D E B E R L E P S C H

DYNASTAE IN HENNIGSLEBEN, ETC.
SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE
ET H. T. SACRI ROMANI IMPERII VICARII
COMITIS CONSISTORIANO
PRINCIPALISQVE RATIONARII PRAEFECTO

HOCCE STUDII ACADEMICI

SPECIMINE

GRATVM PIVMQVE ANIMVM

TESTANTVR

ADDICTISSIMI CLIENTES

PRAESES ET RESPONDENS.

D

Q. B. V.

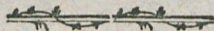
§. I.

Instituti ratio.

Cum tanta sit rerum artiumque, de quibus disputari copiose et possit et debeat, multitudo; sæpe accidit, vt, qui academici libelli argumentum anquirunt, non vexentur parum atque sollicitentur. Omnibus enim, qui iudicio virorum doctorum qualescunque studii labores subiicere audent, ne leuem sibi eligant scribendi materiam, ac ne opus viribus forsitan altius moliantur, aequè cauendum est. Quodsi interdum, quae et fuit iuuenilis mei ingenii, imbecillitas accefferit atque inconstantia, difficillima sit eligendi deliberatio. Iam cum equidem ex iurisprudencia, cuius studio elaborauit, hauriendum esse dissertationis thema censuerim, quod frater carissimus mihi commendabat, mox in primis etiam probabatur. Vt igitur argumentum nundinarum priuilegiis depromptum publici iuris facerem, facile a me, et ideo potissimum impetraui, quod satis inter omnes constare de singulari multiplicique mercatum publicorum vtilitate habueram persuasum.

A 3

Sed

Sed ne integri potius operis, quam dissertationis elaborationem suscepisse, aut noua iis addere, quae alii viri doctissimi^{a)} de eodem argumento iam iam disseruerunt, non sine audacia velle videar, de ipsa libelli tractatione praefari quaedam mihi liceat. Omnino enim ea est tantummodo consilii mei ratio, vt de eo potissimum, quod intra nundinas obseruari solet, iussilio, effectibus eius, iisque in primis priuilegiis disseram, quae ita sunt cum eo connexa, vt ipsius fere naturam constituent. Qua in re cum ex voto propositum assequi vix et ne vix quidem prius possimus, quam de origine nundinarum, natura, et forma hodierna breuiter exposuerimus, hinc inde rem omnem ordinandam esse duximus. Ad singula deinde nundinarum iura transire, et cur fuerint illa ab imperatoribus atque principibus concessa, fas erit causas recensere. Hinc sponte ipsi perducemur ad ea quoque principia, quae leges silere plus minusue per tempus nundinale iubent. Cuius quidem rei plures esse grauissimosque effectus, sequentibus adparebit, et ita, vt non prodesse solum illa priuilegia, sed obesse etiam quodammodo, propositumque nostrum in quantum tenuerimus nec ne, colligi inde poterit.

§. II.

De nundinarum nomine et prima origine.

Cum sit cuique hominum sese non conseruandi solum, verum et saluti suae omni, qua fieri potest, ratione consulendi,

a) Pertinet hic liber singularis Pauli Jacobi MARPERGERI: Beschreibung der Messen und Jahrmärkte. Lips. 1770. 8.

Ceterum de nundinis scripserunt Anr. GLOCK diff. de nundinis earum-

que priuilegiis, Marb. 1637. Chr. LYSER d. de iure nundinarum. Vit. 1654. Ern. CREGEL d. de nundinis. Alt. 1658. Abasv. FRITZSCHIVS d. de regali nundinarum iure. Ienae 1660. Iob.

di, non scripta, sed nata lex, non tam leuis quam inuincibilis vis atque potestas, nec vsus eius poterit esse vlli mortalium prohibitus. Quod naturae principium non singulis hominibus et familiis, sed integris quoque ciuitatibus et populis, quorum finem esse salutem publicam constat, aequè proprium est, aequè commune. Duabus autem partibus, securitate scilicet externa et interna, earumque rerum, quae necessitati vitae atque vtilitati, quid, quod commoditati atque luxuriae inseruiunt, idonea possessione salutem ciuium effici scimus. Vtraque res sua comparatur ratione, prius armorum legumque auctoritate, posterius commerciorum in primis celebritate atque frequentia.

Commercium ^{b)} ita, quod mercium est mutatio, dictum, nihil est omnino aliud, quam earum rerum, quibus carere possumus, cum iis, quibus indigemus necessariis, permutatio ^{c)}. Quam tanto etiam fieri posse commodiorem atque salubriorem, quanto numerosior sit quouis tempore eorum multitudo, qui emendi vendendique animo aguntur, testis exstat praeter naturam rei experientia. Quis igitur miretur conuentuum, qui publica auctoritate instituuntur, inuenta? quis inde reprobare nundinarum consuetudinem audeat? Singularem earum vtilitatem quisque aestimabit rei mercatoriae peritus.

Omnino

Iob. Frid. RHETIVS d. de nundinis solennibus, Ffr. 1661. *Iob. KLEIN* d. de nundinis solennioribus, Rost. 1696. itemque *b. Jac. Henr. BORNIUS*, in diss. binis de iure stapulae ac nundinarum ciuitatis Lipsiae, Lips. 1738 et 1739. 4.

b) Vniuersè hoc diuidi solet in *internum* seu *domesticum*, et *externum*, seu *peregrinum*, *directum* et *indirectum*, *actiuum* denique, quod reipublicae

semper, saluberrimum, et *passiuum*. *MONTESQUIOU* de l'esprit des Loix Lib. XX. c. 4. 5. 7. et 10. addit *oeconomicum*, ita fere descriptum, vt conuenire ipsum non principatibus, sed liberis ciuitatibus contendat.

c) Quam commerciorum definitionem *CICERONEM* in primis probasse, ex ll. de Off. II, 2. 13. et II, 4. 15. colligendum esse puto. *VLPIANVS* Fragm. XIX, 5. commercium esse dicit *emendi vendendique inuicem ius*.

Omnino autem *nundinae*, vt hoc generis verbum constitutam, quamlibet denotant negotiatorum, quae sit emendi vendendique causa, congregationem. *Mercatus* in specie, seu *Missa* (Messen), hodie dicuntur *publici illi mercatorum conuentus, qui determinatis temporibus ex privilegiis imperatorum in urbibus atque oppidis negotiandi gratia instituuntur*. Eisdem non sine immunitatis respectu Graecos vocasse: *αγορας, απειλειας, et πανηγυρεις*, Glossaria Graeco Latina testantur. Iam nundinarum etymo, cuius ratio erit paulo inferius declaranda, diutius inhaerendum esse videtur, ideoque maxime, quod et aliis rebus, praeter mercatus, proprium olim fuisse illud vocabulum intelligitur, cum vetustioribus consuetudinibus originem ipsa vox debeat. Nundinarum enim, quae primitus proprieque ita dicuntur, auctores Romanos fuisse, antiquitatum Romanarum scriptores tradiderunt. Nihilo minus tamen eandem notionem, quam alio verbo *mercatum* hodie nominari scimus, sub *nundinarum* quoque appellatione venire, adparet non solum ex Glossariis mediae Latinitatis ^{d)}, sed et auctoritate vsuque Romanorum scriptorum confirmatur ^{e)}. Quamquam vero, cum compositio huius vocabuli, tum deriuatio *nouem* potissimum dierum spatium notat, idem haud incommode tamen ad missalia tempora translatum esse videtur. Licet enim, vt quod ex temporis Romanarum nundinarum missarumque nostrarum ratione et similitudine peti forte posset, argumentum prorsus mitam, alia sane fuerit illarum, quam nostrarum natura et indoles ^{f)}, illud tamen insitari nullo modo possumus, quod fines earum

d) vid. CANGIUS in Glossar. med. et inf. Latinit. in voce: *Missa*. C. G. HALTAUS in Gloss. med. aevi in verbo: *Messe*. pag. 1342.

e) Sic CICERO aliquando Capuam vrbis Romae nundinas dicit. Ceterum

vid. COLUMELLA praef. L. I. PLINIUS Ep. V. 4.

f) Omnino vid. GRAEVIUS, in Thef. Ant. Rom. T. VIII. pag. 775. E. ff. FESTVS de verbor. sign. sub voce: *nundinae*. MACROB. Saturn. L. I. 16.

earum communes fuerint nostris mercatibus, hoc est, emtio atque venditio, necessitas vtilitasque.

Ad *Missam* quod attinet, primum idem significasse, quod missio dicitur, notum est, quid, quod eam potissimum indicauerit, qua sacris peractis, mysterioque sacrae coenae incipiente, catechumeni et energumeni diacono iis: ite, ite, missa est! adclamante, dimittebantur^g). At cur primitiuam hancce missae significationem nundinis vt synonymicam media aetas deinceps substituit? Ex origine missarum hoc duplici modo deduci posse arbitror. Concurrere quippe solebat occasione sacrarum missarum incredibilis hominum turba, quibus opus erat ob commorationis diuturnitatem variis rebus cum victus necessitati, tum vitae commoditati inseruientibus. Qua re opportunissimam hanc exponendi vendendique merces occasionem perplacuisse mercatoribus, quis facile miretur? quorum lucris vberrimis plures esse subinde ad imitationem abreptos, naturae rei et negotiatorum auiditati optime conuenit. Accedit, quod a primis inde temporibus, vt et hodie post dies feriarum plerumque fit, proximis finitae missae sacrae diebus inchoari solennes nundinae solitae fuerint. Sed haec, ne a scopo aberremus, de verbis fecisse verba sufficiat.

g) Conferendus omnino I. G. de eo quod circa missam parochi audiendam iustum est, Würceb. 1784. WACHTER in Gloss. Germ. sub voce Mess. pag. 1704. P. LVDEWIG

§. III.

De variis nundinarum generibus atque fatis.

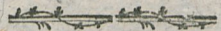
Cum *iustitiam*^{b)}, (graecè: ἀπραξίαⁱ⁾, Glossa vetus: ἀπρακτοί ἡμεροί, *dies iustitii*), de quo tractare nobis proposuimus, intra solennes tantum nundinas obseruari compertum habeamus, transeundum erit ad diuisionem nundinarum, quae quanta est, nec hoc loco qualicunque animaduersione praetermittenda videtur. Neque enim *solemnitatis* solum et *temporis*, sed *obiecti* quoque et *ambitus* ratione distinguuntur. Huius generis sunt *generales*, in quibus omnis generis res venduntur, et *partiales*, quae specialium rerum causa habentur^{k)}. Illius sunt *publicae*, vel *solennes*, vel *privilegiatae*, et quae his opponuntur, *privatae*, vel *minus solennes*, vel *non privilegiatae*. Vernacula lingua posteriores, quae *hebdomadales* quoque audiunt, (*Wochenmärkte*) quae *anniuersariae* simul dicuntur priores, (*Jahrmärkte*) nuncupantur. Ceterum illas non tam *nundinas*, quam *mercatus* rectius appellandas esse, licet in libelli inscriptione auctoritati aliorum, qui de nundinis solennibus scripsere, vocis: *mercatum* vsu nimis officere veritas, non possum tamen non hic monere. Sunt autem *uniuersales*, qui toti cuidam provinciae, vel *speciales*, qui vrbi vel vico certo concessi sunt. Porro vel in *specie sic dictos*, (*Jahrmärkte*) abeunt, vel *missas*, (*Messen*), prout puta horum cum expresso^{l)} *missarum* nomine

h) Sen, vii GELLIVS NoSt. Att. Lib. XX. Cap. I. §. 43. loquitur, *iuris stitium et iuristatio*, aeris confectis ac debiti indicatis intra triginta dies *iustos* conquirendae pecuniae causa, quam dissoluerent, data.

i) vid. PLUTARCHVS in vita Syllae, Cap. 3. Tom. III. pag. 90. edit. Reisk.

k) Ex his in primis eminent nundinae quae ex venditione lanae et iumentorum specialia nomina: der Woll- und Viehmärkte sunt ademptae.

l) Ibidem in Rec. Imp. de anno 1751. §. Diesem zu begegnen, dicuntur: *Messen, Jahrmessen, offine, freye Messen*.

nomine in privilegiis Imperatorum mentio facta, tum plerumque campanarum pulsu initium omnibus denunciatum est, illorum vero non. Nec denique indelibatam utriusque generis diuisionem relinquam: *mobilium* et *immobilium*, qui ex certo vel incerto quo incipiunt die, nomen sunt sortiti^{m)}. Quae reliqua existere forsitan possunt circa nundinas discrimina, ita sunt specialia et fere leuia, ut nomen peculiare merere vix videantur. Haec igitur de generibus mercatum variis dicta sunt, naturam eorum aequae indagemus.

Nundinis minus solennibus mercatus publicos multo esse splendidiores atque praestantiores, et experientia, et ipsorum concedendorum ratio testatur. Namque illas cuiuslibet territorii princeps libero arbitrio potest non ordinare solum ciuiumque saluti quouis modo accommodare, sed mutare etiam aut prorsus tollere; qua mercatus vero, qui ad nostram rem vnice spectant, rem sese aliter habere, iuris publici praecepta et historia comprobantⁿ⁾. Licet enim, ut reliquas hoc loco mitam nundinarum solennium prae minus solennibus praestantias, vix omnes nundinas celebriores, quae hodie habentur, Imperatorem instituisse, possit contendi, inde tamen easdem publicarum et privilegiatarum iura adipisci, si fuerint Caesaris auctoritate confirmatae, iure censendum esse existimo. Quam ob rem plures etiam DD. reseruatim Imperatorum regalibus non immerito adscribunt missarum concessiones atque privilegia^{o)},

B 2

quam-

m) Sic, quae Lipsiae post festum Paschatos et S. Michaelis missae celebrantur, *mobiles* sunt, cum illa, quae Calendis Ianuariis quouis anno incipit, *immobilis* recte appelletur.

n) vid. MARPERGERVS Cap. I. SPEC. SAX. Lib. I. Art. 26. II. Art. 36. III. Art. 66. WERNHER Sel. Obs. for. P. VIII. Obs. 425. ff. WEH-

NER Obs. pract. voce *Messe*. *Casp. KLOCK* de contribut. Cap. 3. no. 76. *Iob. Phil. HAHNIVS* d. de iure instituendi nundinas in Imp. Rom. Germ. Mogunt. 1752.

o) vid. FRITZSCHIVS de regalibus nundinarum iure ac privilegiis, Cap. III. et IV. C. ZIEGLER de iure maiest. L. I. Cap. 42. §. 2.

quamuis alii, et minus quidem recte, repugnare iis legantur. Priorum saltem sententiae annuunt plura variarum urbium, quae sola Imperatorum liberalitate concessa exstant, varii renoris priuilegia. Ceterum memorabilior digniorque hanc in rem mihi visus est ac qui reticere debeat, laudati FRITZSCHII locus P). Ita enim differit: *subsequentes imperatores illud ius, (nundinarum scilicet solennium) pro derelicto non habuisse, priuilegia nundinarum Francofurtensibus, Argentoratensibus, Lipsiensibus, Numburgensibus aliisque pluribus indulta dubitandi facultatem adimunt.*

Antiquissimae aetatis esse nundinarum vestigia supra (§. II.) exposuimus; sed quae fuerunt earum incrementa? Omnia nundinarum genera cum ex commerciorum cuiusque aetatis statu primam, tamquam ex fonte, originem omneque quasi nutrimentum hauserint, necesse quoque est, vt ab horum copia aut raritate celebritas illarum aut infrequentia vni pendeat. In Germania quidem, ex quo reges suos habere coepit, innotuit commerciorum vtilitas, eademque magis postea magisque artis studio promota esse legitur. Ottonum Henricorumque aeuo in iisdem regionibus mercatura ea in primis augmenta cepit, vt societatum mercatoriarum saeculo iam XI. et XII. exempla, foederisque Hanseatici, anno Ch. clocclxxxii solenni modo renouati saepiusque deinceps confirmati eodem saeculo certae indubitataeque origines occurrant^{q)}. Mox exterae quoque nationes populiue complures, qui

p) Legitur Cap. IV. §. 18.

q) vid. Lib. *Baro* BACHOFIVS AB ECHT de eo quod iustum est circa commercia inter gentes, ac praecipue de origine et iustitia societatum

mercatoriarum, Ienae, 1730. *A. ANDERSONIVS*, (cuius liber ex Anglica in patriam linguam transuersus, ita inscribitur: *Geschichte des Handels von den ältesten bis auf jetzige Zeiten*, Riga 1773. 8. Tom. VI.) T. I. pag.

qui altis vitae quaestusque generibus dediti antea fuerant, spre-
tis his, mercaturae operas ita nauasse leguntur, ut parum
nonnunquam abfuerit, quin celeberrima regna, potentia opi-
busque florentissima longe superarint atque praestiterint^r).
Quae incognitae desertacuae viae iacuerant, inuestigatae et cul-
tae proficiscentibus aperiebantur. Maria quoque, quae trans-
portandis mercibus optime inferuiunt, in primisque Balticum
saeculo XIII. et XIV. nautis secabantur, largiorque fiebat nun-
dinatorum vndequaue confluxus. Quae cum non sper-
nenda fuerint, quin aestimanda commerciorum incrementa,
non iniuria laudandi videntur principum omnes, qui id maxi-
mo opere meditabantur, ut conditionem eorum non stabili-
rent solum atque confirmarent, sed amplificarent etiam atque
extenderent. Omnes igitur necessitate vtilitateue conspicua
erigendis publicis mercatorum conuentibus vnice intenti, fe-
deritatem eorum quocunq; modo adiuuandam esse vnanimi
quasi suffragio iudicabant. Primus Fridericus III. Imp. mili-

B 3

rum

pag. 567. ff. ubi quatuor in primis vr-
bes: Lubecum, Coloniam Agripp.
Brunschwigam et Daniscum, tan-
quam ipsius foederis capita recenset.
Quantum tandem nostra aetate re-
centissima sit Anglorum cum Gal-
lis de foederibus mercatoriis cum
liberis Americae ciuitatibus ineundis
certamen, accurate exposuere cum
SCHEFFIELD, PRICE, CHALMERS,
CHAMPION, EDWARDS, et cit.
ANDERSON, tum RAYNAL, MA-
BLY, MIRABEAU, CLAVIERE et
BRISOT (Warville) quorum duum-
viri vltimi integro Tom. III. libri:
Nouveau Voyage dans les etats-unis
de l'Amérique Septentrionale, Parisiis
1791. 8. editi, gentem suam, foede-

ris sociam studiosissime commendant
liberis ciuitatibus, quae concine
THOMA PAYNE teste, num cum
Gallis Angliae paciscendum satius
sit, adhuc ambigunt.

r) vid. ANDERSONIUS modo cit.
qui Libri in primis II. III. et IV. plu-
ra hanc in rem concessit exempla.
Ceterum in Italia tunc temporis Flo-
rentinae, Pisa, Gennae, et Venetiis
ob merces ex Oriente copiose vectas
celeberrima emporia prodierunt; in
Germania Brema, Augustae Vindelico-
rum, Francofurtum, Hamburgum,
et Norimberga inclarescere mercatu-
ra coeperunt.

tum comitatibus negotiatores per itinera tuetur^{s)}, alii equibus missariis et custodibus viarum, (Landleute, Geleitsleute,) aut poenalibus sanctionibus iis prospiciunt^{t)}, alii denique consulunt priuilegiis. Quae licet tanta fuerit negotiationis prospiciendae cura principum atque sollicitudo, nec nostra tamen aetate aequalis, vel seuerioris etiam vestigia deficere, conductus ille Norimbergensis, vt hoc statim vtar, et alia instituta saluberrima satis probant. Haec itaque, vt ad ipsa nundinarum priuilegia transire possimus, haecenus.

§. IV.

Varia sunt nundinarum priuilegia.

Egregie CICERO^{u)}, *mercatura, inquit, si magna est et copiosa, multa undique apportans, multisque sine vanitate impartiens, non est admodum vituperanda, atque etiam si satiata quaestu, vel contenta potius, ut saepe ex alto in portum, ex portu ipso in agros se possessionesque contulerit, videtur iure optimo posse laudari. Et vero etiam SENECA^{v)} multo pluris facit mercaturam. Mercator enim, inquit, ita urbibus prodest, ut medicus aegroto, mango venalibus. Quid? quod TRIBONIANVS auctoritate Platonis ciuitatem bene beateque sine negotiatoribus habitari non posse contendat^{w)}. Quae tanta mercaturae vtilitas cum non incognita Romanis fuerit, nec id erit mirandum, quod eorum legis-*

s) Anno quidem 1442. vid. *Rec. Imp.* eiusdem anni, quocum conferendus *Rec. Imp.* de anno 1576.

t) Sic Ioh. Georgius I. Elect. Saxoniae Lipsiae vrbi viarum praefectum in diplomate anno 1652, constituit.

u) *de Off.* Lib. I. c. 42.

v) *de Benef.* Lib. IV. c. 12.

w) *Legge ff. 2. de nundinis*, cuius verba ita sonant: *indiger ciuitas pluribus vrique rusticis, et aliis opificibus et aliis ministratoribus, itemque his, qui inuebant vel euebant singula, hi autem sunt negotiatores.*

legislatores varias largiti sint mercatoribus immunitates, quarum quidem praecipuas lege Cod. vnica de nundinis atque mercatoribus sancitas legimus. Sed eadem quoque auctoritas, idemque studium nostra aetate negotiationi tribuitur. Neque enim, cum in eo omnes consentiant, quod mercatura, quam CICERO dicit *copiosam et magnam*, grauiam et fere infinita emolumenta afferat reipublicae, eandem mox esse singulari fauore a principibus cultam, summa laude dignum quisque indicabit ^x). Quae recentioribus igitur temporibus variae indolis priuilegia nundinis solennibus concessa reperiuntur, eximio studio collegit MARPERGERVS ^y). At cum alia eorum (quorum nec quodlibet tamen genus libelli elaborationem aequae tangit,) ad certas potissimum vrbes, aut mercatores, aut denique merces eorum pertineant, non immerito seorsim quaeque tractanda mihi videntur. Quae primo loco commemorata iamiam sunt mercatum iura, non dico nihil, attamen parum tantum ad propositum faciunt, paucisque verbis erunt absoluenda. Cum enim priuilegiorum missalium vniuersalem quasi tractationem fines scriptionis recipere recusent, ad patria in primis atque ea nundinarum iura, quae iustitiam ociduum respiciunt, restringere dissertationem suasit necessitas, pietasque me compulit ^z).

Pleraque autem eorum, quae ciuitati Lipsiensi indulta ab Imperatoribus exstant priuilegia, huius fere sunt naturae atque valoris. Tres adeo mercatus publicos instituere statim temporibus per annos singulos licet ^a): propinqua oppida intra certum

x) Vberius hoc exposuit Perill. Lib. Baro de GVTSCHMID, in diss. de fauore commerciorum. Lips. 1750.

y) In libro supra §. I. laudato.

z) Primus, Misniae March. CONRADVS, Lipsiae indulsit duplicis mis-

fae ius, quod sequentes principes non sine augmento repetierunt, vid. I. G. SCHVLZII: Beschreibung der Stadt Leipzig. Lips. 1754. 8.

a) Quod ita in diplom. Maximiliani

certum regionis tractum, XV. puta miliaria, quo minus idem suscipiant arcere^{b)}, Stapulae^{c)}, Geraniique^{d)} iura competunt, saepiusque sunt et iterum a Maximiliano I. inde acuo confirmata. Controversias quoque negotiatorum cum ex specialibus observationibus, tum scriptis etiam legibus^{e)}, proprioque iudicio mercatorio dirimere ampliss. magistratui Lipsiensi^{f)} permittum est. Quod quidem ius, licet aliis quae commercio florent, urbibus commune reperitur, vtrum magis tamen favori commerciorum quam causarum mercatoriarum qualitati, quae

ani I. de anno 1497. indicatur: Wie die Stadt Leipzig dieser nachberühreten Jahrmärkte, nehmlich eines jeden Jahres einen auf Sonntag labilare anzusehen, und bis auf den Sonntag Cantate darnach währende; den andern auf den nächsten Sonntag nach St. Michaelis Tag anzusehen, und 8 Tage die nächsten drauf währende, und den dritten den heil. Neujahrstag anzusehen, und auch die nächsten 8 Tage darnach auf folgende zu wahren, in ruhiger Uebung und Gebrauch gewesen und noch seyn ic.

b) Secundum Privilegium Maximilianicum de anno 1507. quod aliis postea normae fuit.

c) vid. BORNIVS, in diss. bin. supra s. I. laudatis.

d) Evoluenda omnino est Ordinatio explorandi merces ad libram (Wagordnung), Lipsica de anno 1597. in Stat. Lipsf. pag. 118.

e) Ordinatione iudicii mercatorii, anno 1632. ex principis gratia patriae clementissime confirmata, aliisque

editis, quae inspicere sunt in Statut. Lipsiensibus.

f) Qui quotannis ex gremio vnum ex praetorum cum Iure Consulto vno et duobus mercatoribus huic iudicio deputat, vt iuri in causis, §. Ord. iud. merc. II. et III. recensitis, diebus Lunae, Mercurii, et Veneris antemeridianis, tribusque ante mundinas diebus continuis, totidemque iis finitis, cum ante, tum post meridiem dicundo, litibusque mercatorum sine ambagibus componendis vacent. Causae s. cit. recensitae his verbis: „Da der Beklagte ein Handelsmann ist, und welche (Sachen) von Wechranz, Handlung und Wechsel herkommen, dieselben angehen, und davon dependiren ic.“ comprehenduntur; sique ob horum verborum generalitatem, vt interdum, num actio in iudicium deducta illis §. §. adnumeranda sit, nec ne, dubitetur, discrepetur. Sic reus reave coram hoc iudicio convenia, quae negotiari se negavit, demonstratione ideo sibi iniuncta quantum satis peracta, ob fori declinatoriam absoluitur.

quae teste MONTESQUIEU ^{g)} celerrimam requirit ^{h)} decisionem, debeat originem; nisi vtrumque statuere malimus, diiudicare vix audeo. Tandem multa insuper alia iura emporii Lipsiensis accedunt, quae tamèn omnia praeter iustitii consuetudinem non huius loci amplius esse propterea videntur, quod tantum haec exempli et illustrationis causa hucusque sunt allata.

§. V.

De iustitio nundinali in genere eiusque prima origine.

Ipsum *missarum iustitium* vberiori tractatione tanto aptius nobis visum est atque commodius, quò fere difficilior erit auctorem inuestigare, qui operam huic argumento impenderit peculiarem ⁱ⁾. Quantum enim doctrinae fortasse et elegantiae nostro libello desit, cum propositi nouitate aequis iustitiae rerum arbitris omne compensandum esse, haud temere sperare licuit.

Nundinarum dies ab antiquissimis inde temporibus feriarum locum tenuisse, pluribus auctorum veterum locis confirmatur. Romanos quidem improprie nundinas pro feriis coluisse, ideo colligendum, quod contra feriarum obseruantiam nihilo tamen minus fari illis temporibus legis Hortensiae de nundinis

g) In libro supra allegato T. II. c. 16. extr.

h) Neque vero aliam ob causam nunci *consulum* nomine a principibus ad exteras gentes vi pacti specialis mitti solent, quam eo consilio, vt iudicandi munere, defuncti lites, inter suae gentis mercatores negotiationis intuitu ortas, ex aequo et plano cognoscant atque decident.

i) Licet de iustitio enim in genere *Herr. HUYSEN*, Argent. 1689. et *Iust. Henn. BOEHMER*, de eo quod iustum est durante iustitio, Halae 1705. dissertationes euulgauerint, de eo tamen, quod nostris temporibus intra nundinas habetur, feriato obiduo, quotquot legi de mercatibus scripta, ne verbum quidem inueni.

nundinis auctoritate liberum erat. Germanis contra merae feriae fuerunt, et praeter mercatoria, aliis negotiis omnibus abstinerunt. Missas aequali lance accensuerunt vindemiis, messibus; aliisque feriis humanis. Quod nec adeo iniuste factum esse propterea videtur, quod grauitas negotiorum nundinalium et abundantia vacationis eiusdem ab aliis, causa et fuit, et semper erit, fatis necessaria. Hinc actus quoque iudiciales, quorum innoxia erat dilatio, ad proxime futura ex illis temporibus sunt protracti^k). Qua in re primas iustitiae nundinalis origines praecipuasque causas inuenisse mihi ita visus sum, ut ad naturam ipsius statim progrediar. Quamquam vero haec usu magis et obseruantia cuiusque loci continetur, quam scriptis praeceptis, vix certo desipiendam esse illam iurisdictionis ciuilibus administrandae intermissionem adparet; in quibus sese in primis tamen exserat, videamus.

Nemo potest durante prima missae septimana integra, (in der eigentlichen Messwoche,) in ius vocare aduersarium, actione experiri, diem obire, executione procedere, aut alium omnino contentiosae iurisdictionis actum coram tribunali suscipere. Quae cum ita sint, licet forum tunc temporis clausum vndequaue videri possit, criminalibus omnibus exceptis, nec inueteratas tamen causas, quae iamiam in iudicio sint agitatae, excipiendas esse negarem. Certe in his promissae termini ordinandorum actorum et publicandae sententiae, probationis item et reprobationis fatalia intra iustitiae spatium currere solent. Et vero etiam manifestum inde esse arbitror, quod

^k) Sic terminum executionis intra missale iustitium in patria vrbe praefigere ni expresse prohibuit, ita certe est obsoletum, ut in contrarium nulla nobis exstet memoria.

quod nundinarum nostrarum ferias et inter Romanum iustitium intercedit discrimen¹⁾.

§. VI.

Iustitium consuetudine magis, quam disertis Imperatorum privilegiis introductum est.

Omnis omnino in hac quaestione res eo redire videtur. Primus fuit haud dubie iustitii nundinalis finis otium nundinatorum atque securitas. Quibus rebus frequentiam missarum omnemque rem commerciarum eximie promotam esse videmus. Tantam utilitatem causam simul incommodi fuisse dolendum!

Sunt bona mixta malis!

Ipsa vero consuetudinis ob finem sane laudandae principia ex certis Imperatorum diplomatibus vix possunt, vti aiunt, ex professo deduci, colligi tamen et hauriri ex pluribus scriptarum legum privilegiorumque missalium locis, ita, ut accedente quotidiani usus auctoritate, de veritate ipsius atque certitudine haud amplius possit dubitari. Licet enim non desuerint interdum litigantes, qui serio sibi et anxie praeuiaque qualicumque causae demonstratione expeditionem passus cuiusdam iudicialis durantibus missae feriis a iudice petierint, semper tamen esse eosdem ad futurum tempus vtile reiectos, certo relatum accepimus. Cum huius igitur iustitii, quod vno verbo *nundinale*

C 2

nale

1) Apud Romanos enim plerumque fere iustitium obtineat aut publicae laetitiae, v. c. pacis et victoriae, aut communis moeroris, v. c. belli et seditionis aliisque publicae calamitatis occasione. Vid. TACITVS Annal. L. II. 82. ff. III. 7. APULEIUS Met. IV. exur. LIVIUS Hist. L. III. 3.

X. 21. HORATIVS Od. IV. 2. 43. LUCANVS V. 31. In primis etiam Calendis Ianuariis, quibus magistratus atque consules magistratum inibant, vid. NOVELLA 105. cap. 1. apud Romanos ius dicere vetitum sec. Leg. 5. ff. de feriis.

nale dicere nobis liceat, tanti sint fines et praestantiae, vt, criminali causa excepta, nec iis ciuilibus locum concedant, quae moram ferre vix possunt, quid, quod interea prorsus iustitiam exterminasse e foro videantur, iniquissimum hoc quidem respectu atque perniciosissimum erit censendum. Namque nullam esse posse vlllo temporis momento sine summa iustitia rempublicam, experientia aetatisque nostrae historia in primis restantur. Quodsi quis autodices tunc temporis viam ei, cui opus parata esset et promta iustitia, ingredi licere sibi persuaserit, nisi plus, quam opinari hoc, argumenta contraria impedirent, non adeo esset mirandum. At vero magistratus arbitrio semper relictum est, causae, si opus fuerit, cognitione instituta, prospicere ciuium saluti quo fieri vnquam potest modo. Vnde et praecepta illa, quae artis nomine *de iudicio fisci* appellantur, nec non hodierni vsus sunt, primam summisse originem, vero est, quam quod verissimum. Si enim tempestiue impetrata sunt a iudice, publicaue auctoritate hospitibus debitorum suspectorum iniuncta, tantam creditoribus praestant securitatem, vt litis inde pendentia oriatur, cuius saluberrimi effectus actoribus plurimum in iure profunt.

§. VII.

De viribus iustitii exponitur.

Fides mercatorum, qua negotiatio mirum fere in modum adiuuatur, quo magis confirmetur atque augeatur, tantum auctoritatis leges nostrae cambiis tribuerunt, vt debitor, recognito chirographo, nec debito tamen soluto, donec satisfecerit actori, in custodiam detur. Qui quidem strenuus iuris cambialis rigor, nec quidquam tamen mercatum temporibus efficit, nisi expresse renunciatum sit in cambio immunitati nundinali;

dinali; quod securitatis praestandae causa valide a debitoribus fieri, publicis legibus permiffum est ^{m)}. Qua in re grauem iustitiae vim versari certum est, vtrum plus in vtilitatem quam detrimentum reipublicae, facile ambigendum. Saepe enim accidit, vt debitores dolosi, prout nouam fraudis ansam, illam paratae executionis cessationem arripiant, palam que degentes ad vltimum vsque septimanae nefastae diem, quin ad vltimae horae priuilegiatae extremum momentum, ex quo temporis lapsu conueniri a creditoribus potuissent, statim dispareant, fuga legum cambialium iustam seueritatem eludentes. Creditores inde, vel rerum suarum curiosissimos, nihilo secius tamen defraudari posse, satis est in aprico positum; quodsi improbos vero illos spectaueris, nil aliud esse iuris nundinalis, quae iamiam exposita, sequelam, quam optimam delinquendi occasionem, inuitationem nocendi quasi publicam, summumque malorum incitamentum. Quid magis autem esse potest naturae rei contrarium fraudibus istis? Quid fidei mercatorum necessariae perniciosius?

§. VIII.

Ad indignos institutum nundinale extendi haud potest.

Iam licet primo intuitu ad omnes pertinere, qui missam frequentant, ex causis, quibus ipsa nititur, obseruantia iustitiae nundinalis videatur, nec plures tamen causae defunt, cur re accuratius considerata, vel huius legis beneficio indigni declarandi sint ii, qui dolo malo et malitia fuerint versati. Quo minus etiam actu posse pro re nata eosdem detineri existimemus, nihil obstat. Quamuis haec enim sententia priuilegio-

C 3 rum

m) Quod iustum sit omnino circa sätze des Wechselrechts. Lips. 1784. §. 6.
hanc renunciationem, exposuit Ill. I. 20. et 45. ff.
L. E. PVITTMANN, in libro: Grundr.

rum supra allegatorum, generalitati e diametro, vti ferunt, repugnet, ob iuris tamen, quod circa priuilegia obtinet, analogiam, et quae singulorum commodis semper praeponenda, salutem publicam, iure meritoque aliorumⁿ⁾ opinionibus praeferendam esse iudicamus. Quidni scilicet is, qui cum olim iamiam in fraudem creditorum neglectoque monitorio iudiciali, a quo momento deserat iustitiae tutamen, fuga solvendi necessitate sese liberauerit, priusquam proximis nundinis idem perpetraret, durante etiam iustitiae intermissione carcere detineri possit^{o)}? Aequali modo eos quoque priuilegiorum nundinalium patrocinio securos tantum, non tutos esse adparebit, qui, vt hoc vtar, facinus quoddam sese machinari praesenti missa, alicui manifestarint. Omnino autem plus esse in hoc, quam superiori casu, ideo constat, quod ipsum delictum illo, quatenus vero tertio cuidam innotuerit, hoc casu cogitatio nuda puniatur. Quae cum ita sint, in vniuersum de iustitiae per nundinas vacatione hoc sciendum esse puto: quod per se iure quidem sit referendum inter damna priuilegiorum nundinalium, ideo tamen, quod multis in causis omnino cesser, ex aliis rationibus valde restrictum, haud esse, quod primum videbatur, adeo periculosum. Sed cum ea, quae magis ad corroborandam nostram sententiam faciunt, aptius infra immunitatis nundinalis occasione inferenda nobis visa sint, ipsa iamiam mittimus. Quod reliquum est, sicuti in foro huius ciuitatis senatorio iustitiae obseruantia intra octidui spatium, ita et in Supremae Curiae prouincialis Conciliique iudiciis obtinet, Consistorialis iurisdictionis ratione per integram

n) Qui argumento Legis vlt. ff. de constit. Princip. ad generalitatem priuilegiorum nundinalium, quae pertinent, haec, vniuersum prouocant, vid. BACHOVIVS in Not. ad *Wesembec. de nund.* n. 2, MOLLERVS ad Conf.

El. XXX. Part. I. no. 8. et CARPZOVIVS ad eand. Conf. no. 4. et 25.

o) Eundem casum innuere videtur illi, PVITTMANN, Lib. I. c. 47.

gram missam, Praefecturalis vero Electoralis non attentata. Ceterum eandem iustitiae missalis consuetudinem Lipsiae non solum, sed aliis quoque emporiis, veluti Francofurtensi, Numburgensi, Brunsvicensique propriam reperiri animadverto.

§. IX.

Num renunciari iustitiae possit quaeritur.

Sequitur altera, quae circa iuris interstitutionem occurrit quaestio: de renunciatione eius, num licita sit nec ne? Neque vero levis momenti esse censetur haec disceptatio, cum latissimam privilegii octidui potestatem esse supra sit vberius expositum. At vero non ademptam esse nundinatoribus et expresse et tacite renunciandi iustitiae facultatem, variis ex causis pro certo persuasum habemus. Quamquam enim ipsa consuetudinis dispositio iudices aequae tangit ob implicitam otii largitionem, ac mercatores ob securitatem; nec ideo tamen pro iure haberi, quod omni ex parte mercatoribus sit proprium, nec nostra sententia inde infirmari posse videtur. Primum enim constat inter omnes, immunitati nundinali eodem modo, seu verbis et factis valide posse in securitatem creditorum renunciari. Et vero etiam licet varia ratione plus iustitiae quam immunitatis missalis renunciationi inesse videatur, re tamen, cum altera ex parte perpensa, eadem utriusque renunciationis qualitas atque ratio intercedat; non incongrua erit ab illa ad hanc conclusio. Deinde quisque facile concedet, non immunitatem solum nundinalem, sed iustitium quoque potissimum esse in fauorem mercatorum inuentum, et quemlibet libere posse iuri in fauorem suum concessio in sui detrimentum renunciare; tum utriusque rationem esse creditorum securitatem, ipsorum natura edocemur. Iam cum affirmatiuae sententiae veritas ob

causas

causas modo allatas satis firmata esse videatur, de renunciatio-
nis ipsius amplitudine et efficacia adspargere pauca volupe du-
ximus. Neque vero ultra, quam verbis chirographi, quod
pro documento renunciationis assumamus, temporis aequae ac
loci ratione expressum est, vires ipsius extendendas esse, ex
analogia aliarum renunciationum iure optimo reputandum cen-
semus.

§. X.

De immunitate nundinali.

Cum ad hanc usque paragraphum de natura iustitiae, ra-
tione atque effectu commentati simus, ad ea demum nundina-
rum privilegia procedere competit, quae cum ipso iuris iustitiae
more arctissimo cohaerent vinculo, et ita, ut quasi pro funda-
mentis eius firmissimis haberi possint. Primum reliquorum
omnium locum tenet nec Romanis ^{p)} incognita illa immunitas
missarum, cuius vulgare hodie nomen: *Messfreyheit*. Est
ipsa autem nil sane aliud, quam *privilegium missarum Caesareum*,
vi cuius ii, qui negotiandi causa missam frequentant, aut ci-
vitatis vel incolatus iuribus gaudent, intra octiduum feriatum
integrum ita sunt civili iurisdictione, non quoad personam, sed
bona etiam exempti, ut ob^o civilem obligationem ne ullam qui-
dem, nec coram iudice conveniri, ne dum carcere mancipari
possint ^{q)}. Initium eius aequae ac finem solenni campanarum
pulsu (durch das Ein- und Auslauten) palam et quasi perem-
torie significari, vix opus est admonere. Sicuti vero repe-
riuntur antiquissimae eius origines ^{r)}, ita et multiplices effectus,
quos

^{p)} vid. supra §. IV. et infra §. XI. Aug. T. II, pag. 2279. Ord. Proc.
Rec. Tit. XI. §. 5.

^{q)} In Saxonia hoc expresse praeci-
pit *Mand.* d. d. 6 Sept. 1718. in Cod.

^{r)} Iam inde enim a sec. IX. et X.
ff. constituerunt, episcopi in synodis,
quas

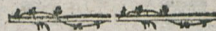
quos sigillatim pro instituti ratione contemplerur. Ordien-
 dum in vniuersum inde putamus, quod urbem intrare vi legis
 huius permissam sit missarum tempore cuiusuis fortis et condi-
 tionis hominibus, nulla nec religionis atque dignitatis, nec
 ordinis et status ratione habita^s). Qua re adeo fauorabili
 cum nundinarum frequentia maxime sit adiuta, non parum
 quidem commerciis esse prospectum quisque videbit, salutem
 tamen publicam securitatemque internam periculo simul esse
 expositam, suspicari licet. Quo, quaeso enim, modo fieri aliter
 possit, nisi vt in tanto hominum confluxu multi quoque acce-
 dant, qui hominum nequam, nebulonum et vagabundorum
 numero inesse non iniuria semper praesumi solent. Et vero
 etiam hunc esse sensum paroemiae veteris Germanicae: Wenn
 die Messen sind gehalten ein, so kann Schelm und Dieb herein,
 diligenter exposuit FRITSCHIVS^t). Equis vero est, qui du-
 biteret, talium hominum greges ciuitati vel optime ordinatae
 nihilo tamen minus noxios esse, et tanto magis pertimendos,
 quanto fere minus praeter occasionem delinquendi, volunta-
 tem tum deesse experimur. Accedit enim, quod peruersa ple-
 rumque opinione mali homines eo perducti reperiantur, vt
 nundinarum priuilegijs se satis tutos, impune quidquid sceleris
 posse committere existiment. Huic autem opinioni tantum veri-
 tatis deest, vt delicta potius, quae durantibus nundinis patran-
 tur, duplici poena esse coercenda ob violatam securitatis nun-
 dinalis

quas vocabant *Treugas Dei*, publicas
 inducias, ita vt mercatorum immunita-
 tem sanctam inde esse voluerint. Cuius
 quidem rei luculentum exemplum
 exhibet *Treuga Dei* in concilio *Narbo-*
nenfi Ao. 1054. 8. Kal. Septembr. per
 X. episcopos sancta ap. *Steph. BALV-*
ZIUM in additam. ad *P. de Marca*, de
 concord. sacerdot. et imper. L. IV. c. 14.

s) Huius quoque concessionis au-
 ctorem existisse Maximil. I. ex diplo-
 mate eius d. a. 1507. quod alii dein-
 ceptis principes repetierunt, satis
 elucet. vid. *Stat. Lips.* p. 7. ff.

t) In *Gymnasim. iurid.* l. alleg. C.
 VII. §. 78. ff.

D

dinalis sanctitatem haud absolum foret contendere. Non ab omni igitur damno aliena esse illa missarum privilegia, re penitus considerata, luculenter adparebit.

Quae cum ita sint, ne quis praecipiti forsitan suffragio conclamandum esse de utilitate illorum privilegiorum censeat, diversos quoque modos explanare meum puto, quibus strenue civitatis securitas defendatur. Plures esse et varios mox videbimus. Haud enim dubie magistratus introitum denegare ijs omnibus poterit, quorum improbitas ex idoneis causis certo praesumenda est ^{u)}, quippe cum plurimum intersit maleficis rempublicam purgari. Quod et fieri interdum, exemplo sunt fures et homicidae omnesque omnino quietis publicae turbatores corruptoresque dolosi, qui quovis tempore comprehensi vinculis cohibentur. Praeterea nullum unquam privilegium eius naturae est, quod suos non habeat fines, aut ideo concessum, ut extendatur ad indignos ^{v)}. Banniti adeo et relegati expresse ab immunitatis privilegio eximuntur ^{w)}, excommunicati Iure Canonico exclusi leguntur ^{x)}.

^{u)} Cuius facultatis luculentum vestigium eo v. c. latere videtur, quod ii in primis, qui per nundinas in urbe degere cupiunt, si vlla ratione suspicionis nota laborent, de vitae quaestusque ratione accuratius examinari soleant; ne eorum mentionem faciam, qui speciatim ad producendas litteras comiteatus (Pässe) in urbe patria obstructi sunt. Quod enim circa Iudaeos v. c. hac in re iustum sit, vberius disponitur *Ord. Iudaeorum in Stat. Lips. p. 133. ff.*

^{v)} De nundinis hoc speciatim praecipit L. III. §. 2. ff. de feriis et dilar. et div. temp. vbi haec inveniuntur: *Item in eum, qui quid nundinarum nomine adversus communem utilitatem acceperis, omni tempore ius dicitur.*

^{w)} vid. Ord. Pac. Publ. d. a. 1548; CARPZOVIVS ad Const. Elect. P. I. 30. no. 4. et 20. ff.

^{x)} vid. Can. nemo, 41. XI. q. 3. STRAVCHIVS in diss. exot. 6. th. 5.

§. XI.

De mercium nundinalium sanctione.

Sequitur ultima iuris nundinalis a communi exemptio, quae licet merces tantum nundinatorum respiciat, non minus tamen facit ad sustinendum iussum, quam prior illa atque latior. Sed quo melius procedat nobis privilegiorum hac pertinentium interpretatio, de notione mercium nundinalium haec statim dicta sunt. Merces, quae hoc loco innuuntur et vulgo dicuntur: *Meswaare, Messgüter*, omnes sunt eae res, quae natura productae arteve praeparatae missarum occasione emporiis apportantur eo consilio, ut ab iis emantur, qui pro pretio aliquando cariori easdem vendendi negotium faciunt. Quodsi ita est, ab aliis mercibus, quae in uniuersum dicuntur: *Waaren, Kaufmannswaaren*, duplici modo in primis differunt, cum temporis, nundinalis scilicet, quo venduntur, tum consilii quoque ratione, quod venditionem earum copiosorem intercedit. Quae quidem discrimina, licet fieri fortassis possit, ut notionem illorum venalium non omnino explere quibusdam videantur, auctoritatem tamen privilegiorum nundinalium, usumque loquendi hodiernum, si seuerè spectetur, optimos esse sententiae nostrae patronos existimamus.

Classica de sanctione missarum rerumque ibi vendendarum et vero etiam antiquissima inuenitur lex Imperatorum Romanorum *Valentis* atque *Valentiniani*, cuius supra memoratae hic verba addere non alienum a scopo videtur^{y)}. At recentiorum

D 2

rum

^{y)} Est lex *Cod. vn. de nundinis et mercationibus*, quae ita se habet: Qui exercendorum mercatum aut nundinarum licentiam vel veterum indulto, vel nostra auctoritate meruerunt: ita beneficio rescripti potiantur, ut nul-

lum in mercatibus atque nundinis ex negotiatorum mercibus conueniant, vel in venalitiis aut locorum temporali quaestu et commodo priuata exactione sectentur, vel sub praetextu priuati debiti aliquam ibidem concurrentibus

rum diplomatum Caesareorum, quae huc respiciunt, cum tanta sit moles, ut iis omnibus recensendis opus ingens conficere-mus, praecipua tantummodo adducere, aut verba, si opus erit, deprimere inde iuuabit.

Egregiae auctoritatis exemplum exstat anno seculi XV. septimo a Maximiliano I. Imperatore conditum ²⁾, quod breui post Papa Leo X. eiusdem seculi anno decimo, quarto publica auctoritate confirmavit ³⁾. His recentioribus quoque temporibus multa accesserunt eiusdem tenoris principum placita. Praecipuum eorum locum occupat *Constitutio Electoralis Saxonica* P. I. 30. qua ita de venalitiis rebus cautum est: Wir wollen aber sonderlich, daß in allen Fällen innerhalb der öffentlichen Märkte, des Handels und Werbung halber die Freyheit gehalten, kein Arrest statt haben, auch bürgerlicher Sachen und Obligation wegen Niemand angehalten werden soll &c.

rentibus molestiam possint inferre. Sensum huius legis singulari diss. eruere studuit G. L. SERNAV, seu H. WIESANDIVS, de ratione interpretandi privilegia nundinarum solenni-um, Lips. 1744.

2) Legitur in *Stat. Lips.* pag. 6. eiusque verba haec sunt: — dergleichen die Wahr und Güter, so zu und von bestimmten Märkten und Niederlagen geführt und getrieben wird, nicht sollen aufgehalten, verhindert und rechtlich arrestiret werden; Und ob jemand wäre, der oder die wehren, dieselben Personen, der ihr Hab und Güter in gemein und sonderheit darüber mitnahm, (rapina) That, Gefängniß, oder in andern Wegen gewaltthätigen angriffe und beschädigte, die Straßen sperren, oder die Güter, wie vorherähret, aufhalten oder arrestiren wolle, in was Weise oder Gestalt solches beschehe, das

den vorgemeldeten Jahrmärkten und Niederlage zu Abbruch und Schmälerung reichen und kommen möchte, dieselben sollen mit der That in unser und des Reichs Acht und Oberacht und andere Pönnen &c.

3) vid. MARPERGERVS Lib. I. l. pag. 141. ff ubi diploma allatum haec inter alia continet: — Und daß alle Kaufleute, sowohl Käufer als Verkäufer, und andere Leute, wes Ehren, Würden, Standes und Wesens sie seyn möchten, zu der Zeit, da sie auf solche Jahrmärkte und Niederlagen sich zu begeben pflegten, in Hin- und Rückreisen, samt ihren Gütern ein frey und sicher Geleit haben sollen, ernstlich verbiethende, daß weder die Straßen aus einiger Ursache gesperrt, noch die Waaren und Güter angehalten und mit Arrest belegt werden möchten, mit angehängter Strafe &c.

foli 1c. Reliqua quae exstant hanc in rem iura mercium singularia, cum vix idonea sit rei indubitatae probatio, accumulare haud opus erit; quod ipsorum vero tanta omnino sit vis atque potestas, vt et quodlibet intra nundinas *ius prohibendi* dictum vulgo, sublatum quasi requiescat, admonere aptius cum WERNHERO, Obs. forens. Part. IV. Obs. CXCIX.

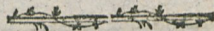
Iam quamuis verbo ne vno quidem expresso in hisce privilegiis mercium nundinalium, cum illis veteribus, tum etiam recentioribus, iustitii praeceptum contineatur, idem tanto certius tamen tacita legislatorum voluntate iisdem inuolutum et quasi insertum esse videtur. Sic enim quemlibet, vt vno omnis res illustretur exemplo, ex ciuili quippe causa reum, licet missa durante citatum adeo a iudice, a comparandi obligatione liberat. Iudex autem, cum causam absente reo cognoscere cognitamque dirimere nequeat, nec ad comparandum citatus cogi tunc temporis possit, quin vincat larga haec iustitii occasio, non fieri aliter potest. Sed haec pro argumenti ordine dicta sunt, reuertitur ad interpretationem priuilegiorum illorum in primisque Constitutionis ciuatae.

Neque vero parum haec omnibus Iure Consultis, qui de nundinarum priuilegiis commentati sunt, studii atque negotii fecit. Rectius tamen plurimi in eo conuenerunt, quod argumento in primis locupletissimi priuilegii Maximiliani eam omnibus debitis ciuilibus cuiuscunque generis, cum intra nundinas, tum alio tempore contractis, et pro quouis modo re nata applicauerint^{b)}. Certum igitur, auctoritate saltem doctissimorum virorum suffultum est, merces negotiatorum ita esse sancitas a qualibet detentione atque violatione, ita a iure communi exemptas, vt durante missa nemini inde satisfieri possit, licet vel hac excepta, ius suum nulla via persequi valeat.

D 3

Quem

^{b)} vid. CARPZOVIVS ad Const. RVS ad eandem Const. 2. ff. 10. ff. P. 1. 30. def. 26, n. 4. MOLLE.

Quem legis rigorem seruatum quoque esse locupletissimus testis est, praeter BARTHIVM^{c)}, MARPERGERVS^{d)}, qui plura ideo scabinatus Lipsiensis iudiciiue mercatorii praeiudicia exhibuit. Attamen cum non vltimum iustitiae praeceptum, ius suum cuique tribuendi, simul etiam vetet: ne cui quis persequendi iuris occasione officiat, iniqua videri idcirco illa nundinarum priuilegia, si ad quemlibet casum litigii trahantur, neminem fugiet; et nihil esse iniucundius, quam iure gaudere, nec vti eo posse aduersus laedentem, omnes vno ore consentiunt. Quid, PLINIUS aliquando inquit, tristius est, quam scire remedium, nec posse applicare? — Quae cum ita sint, summum ius hoc in casu summam fieri iniuriam libere patet. Restrictiorem itaque iurium horum singularium interpretationem, quae est omnibus ceteroquin priuilegiis propria, tanto magis iustitiae conuenit, quo durius esset atque iniquius, trahere eadem ad quemlibet casum^{e)}. Accedit, quod nec ratio earum legum, quae fauore commerciorum, neutiquam improbitate mercatorum continetur, mihiorem sententiam vlllo modo reprobet. Quamuis enim ipsissima placiti Maximiliani verba: auf was Weise und Gestalt solches geschehe ic. excludere quamlibet exceptionem videantur, aliud tamen suadent non aequitas solum, sed analogiae quoque regulae. Quodsi enim, vt vel doli tantummodo mentionem faciam, ratiocinari liceat, haec videtur apta et congrua argumentatio: Publica legum auctoritate dolus cooperatur partim nullitatem nuptiarum, contractuum, donationum, vltimarum voluntatum, partim restitutionem in integrum et plenam obligationis solutionem, cur

c) In Hodegeta forensi Cap. IV. pag. 746. ff.

d) Libro supra laud. Cap. IV. pag. 200. ff.

e) Neque enim probabile est, principes in detrimentum securitatis salu-

tisque publicae, qua ipsis nil potest esse magis cordi, aut in tertii cuiusdam praeiudicium, priuilegia mercatoribus indulgere, aut fraudem legi fieri voluisse.

cur in hoc igitur casu impune quis possit in fraudem legis agere, cur deneganda sit laeso, quae competeret in bona laedentis securitas, deesse omni ex parte causa idonea videtur. Iam quantum faciat haecce oratio ad sententiae probationem, cum securitati ex arresto alia remedia, hodie in primisque inhibitiō iudicialis substituta sint atque surrogata, nil amplius, hoc certe respectu, privilegiorum illorum praecepta continent.

§. XII.

E p i l o g u s.

Haec quidem sunt, quae scribendi occasione argumenti mei pro consilii ratione esse visa sunt. Alia enim, interdum iamiam scripta, quae et perfectiorem forsā certiorēque libelli elaborationem fecissent, consilio missa feci. Partim ea enim arctioribus scriptiunculae finibus aduersari cognoui, partim non esse in hoc libello, sed alibi, non me, sed alio auctore aptius dicenda duxi. Leuidentē opus meum esse scio, doctiorum aequitati tamen iure iuuenem fidere posse putauī. Quibus reliquum errauerim, condonet ea mihi B. L. quae falsa tenui ingenio exciderint, non dicta esse uelim. Si enim pauca tantum, non adeo dico laudanda, sed ita protulerim, ut ne adspexisse illa lectores poeniteat, in paucis quoque contentus esse iuuabit.

DILECTISSIMO FRATRI
 HIERONYMO THEOPHILO KINDIO
 S. P. D.
 CAROLVS CHRISTOPHORVS.

Quam superiori anno, desiderii TVIS honestis satisfieri auguratus, de nundinarum Lipsiensium iussu scribendi materiam TIBI suasti, eam tanta diligentia excoluisti, exarasti, efformasti, ut depositum TV- VM,

VM, patrii fori obseruantia hinc inde adpersa, histe *TIBI* tabulis integrum reddam.

Quemadmodum enim, qui praecoci sapientia et properante calamo typographum, quod iusto serius scilicet schediasmata irrepititae praelectionis imprefferit sua, cunctatorem adpellitant intolerabilem, parum laudandi, ita et moram faciundo inutilem molestamque iuuenes laudis cupidus amore studiorum detineri, certo persuasum mihi est. *Mediam viam ingredi satius autumo.*

At me, qui est fraternus, de quo non gaudeo, sed insulto, TIBI innatus amor, quem haud spreuisti argumenti academici suaforem, pagellarum arbitrum, me quoque certaminis consortem cupis et in Themidis sacris efflagitas consacriolam?

Sanctum charumque sanguinis vinculum, quod effatum poetae: *ram esse fratrum concordiam, mendacii arguit! Quid vero, num socio indiget, qui sociales habet litteras musasque, num defensore, qui sibi satis auxilii est? Sic fata secunda ferunt, quibus parere iucundum!*

Habebis itaque me promptum et aequum doctrinae TVAE, virtutisque spectatorem, fidum et incorruptum testem fructuum assiduitate TVA maturatorum, qui spem ciuitati nec leuem faciunt nec inanem, fore, ut, quum aliquando ad eam accesseris, optima quaeque cures; scis enim, ut verba Ciceronis mea facere liceat, nihil praeclarius atque praestantius esse in omnibus rebus humanis, quam de re publica bene mereri, patriaeque florem ipsa vita multo nobis esse debere cariorem. Gratulor ideo TIBI hoc, quod publici iuris factum defendere iamiam intendis studii iuridici specimen, gratulor PARENTIBVS TIBI et mihi pie colendis, quem amant atque in deliciis habent, filium, gratulor fratribus fratrem, mihi que celebrem hancce, quanti TE faciam, publice dicendi facultatem.

Faxit Deus Optimus Maximus, qui huc usque rebus TVIS benigne praefuit, et in posterum omnia ex sperato, et votis piis annuat! Quod reliquum, ut, quo modo consueuisti, ita quoque bene mihi cupere pergas, id est, quod iterum iterumque a TE petere frater nullus dubitat, quem ad tristissimum etiam fatum habebis TVI amantissimum. Ita vale! Scripsi in vniuersitate litterarum Lipsica, a. d. III. April. A. C. c106ccxcii.

Leipzig, Diss. 1 1732

ULB Halle

3

005 358 981

1792, 8.

7

DE
O NVNDINARVM
PSIENSIVM

VRECONSULTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

R A E S I D E
LO CHRISTOPHORO
KINDIO

IAE PROVINCIALIS ET CONSISTORII
ADVOCATO

. APRIL. 1610CCXCII.

H. L. Q. C.

LENNITER DISPVTABIT
AVCTOR

VS THEOPHILVS KINDIVS
LIPSIENSIS.

LIPSIAE
FICINA KLAVBARTHIA.

OFFICINA SOMMERIA.

